

Provinciale Staten van provincie Drenthe
t.a.v. mevrouw I.M. Rozema, griffier
Postbus 122
9400 AC ASSEN

7 april 2009

Referentie: HB/e0109120b/130766/JB/vg

Onderwerp: accountantsverslag 2008

Geachte mevrouw Rozema,

Hierbij ontvangt u twee exemplaren van het accountantsverslag 2008 naar aanleiding van de controle van de jaarrekening 2008.

Wij vertrouwen erop u hiermee van dienst te zijn geweest.

Met vriendelijke groet,
PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.



H. Boshove RA
Partner

Bijlagen

Kiezen voor de toekomst*

Rapport van Bevindingen 2008 voor
Provinciale Staten van de
provincie Drenthe

Aan de Provinciale Staten van de provincie Drenthe
T.a.v. mevrouw I.M. Rozema, griffier
Postbus 122
9400 AC ASSEN

PricewaterhouseCoopers
Accountants N.V.
Zuiderzeelaan 53
8017 JV Zwolle
Postbus 513
8000 AM Zwolle
Telefoon (038) 427 27 27
Fax (038) 427 27 28
www.pwc.com/nl

7 april 2009

Referentie: HB/e0109220/130766/JB/vg

Betreft: Rapport van bevindingen 2008

Geachte leden van Provinciale Staten,

Wij hebben het genoegen ons accountantsverslag over het boekjaar 2008 aan u te presenteren. Dit verslag is uitgegeven conform het Besluit Accountantscontrole Provincies en Gemeenten (BAPG) en vat onze voornaamste bevindingen samen.

In overeenstemming met de opdracht van uw Staten hebben we de jaarrekening over het boekjaar 2008 gecontroleerd. Wij hebben een goedkeurende accountantsverklaring op de aspecten getrouwheid en rechtmatigheid afgegeven d.d. 7 april 2009 bij de door het college van Gedeputeerde Staten opgestelde jaarrekening 2008.

De jaarrekening is opgesteld in overeenstemming met het Besluit Begroting en Verantwoording Provincies en Gemeenten (BBV) en toont een eigen vermogen van € 217.901.000, een balanstotaal van € 327.572.000 en een resultaat na bestemming van € 21.233.000 positief.

Als Provinciale Staten niet overgaat tot ongewijzigde vaststelling van de jaarrekening verzoeken wij u contact met ons op te nemen om verdere acties te bespreken. Een kopie van dit verslag hebben wij gezonden aan het college van Gedeputeerde Staten.

Disclaimer

Het accountantsverslag is uitsluitend opgesteld voor gebruik door Provinciale Staten, het college van Gedeputeerde Staten en (vanuit SiSa) de Ministeries waarop de SiSa-regelingen zoals vermeld in de SiSa-bijlage betrekking hebben. PricewaterhouseCoopers geeft derde partijen niet het recht om op het rapport te mogen vertrouwen dan wel het rapport voor enig (ander) doel te gebruiken. PricewaterhouseCoopers wijst derhalve uitdrukkelijk enige verantwoordelijkheid, aansprakelijkheid en/of zorgplicht jegens andere partijen dan de geadresseerde[n] van het rapport af.

Graag maken wij van deze gelegenheid gebruik u, het college en de ambtelijke medewerkers te bedanken voor de prettige samenwerking en uw constructieve houding tijdens onze controle.

Met vriendelijke groet,
PricewaterhouseCoopers Accountants N.V



H. Boshove RA
Partner

Inhoudsopgave

1. Onze tien belangrijkste boodschappen	4
2. Accountantscontrole	5
U hebt ons de volgende opdracht verstrekt	5
Een goedkeurende accountantsverklaring	5
De volgende controlebevindingen zijn te melden	5
Wij vonden enkele aandachtspunten met betrekking tot SiSa	6
Onze onafhankelijkheid is gewaarborgd	6
Wij hebben geen aanwijzingen voor fraude geconstateerd	6
U hebt voldaan aan de Wet Openbaarmaking uit Publieke middelen gefinancierde Topinkomens	7
De wet ter voorkoming van Witwassen en het Financieren van Terrorisme (WWFT)	7
3. De informatiewaarde en leesbaarheid van de jaarstukken	8
Programmaverantwoording wordt kwalitatief verder doorontwikkeld	8
Opzet van de jaarrekening is ongewijzigd	8
Het resultaat 2008 wordt beïnvloed door onderbestedingen en extra uitkering Essent	9
Tweede bestuursrapportage is verder ontwikkeld maar er bestaan nog aanzienlijke verschillen met de jaarrekening	10
Paragraaf weerstandsvermogen geeft veel inzicht maar weinig aanknopingspunten voor sturing en beheersing	11
4. De interne beheersing is in ontwikkeling	12
Ons algemene beeld van de interne beheersing is voldoende om tot een getrouwe jaarrekening te kunnen komen	12
Waar moet het beter en hoe?	12
Status aanbevelingen ten opzichte van onze managementletter	13
Ook ontwikkelingen bij Drenthe op het gebied van Horizontaal Toezicht	14
Wij hebben geen bijzonderheden op te merken over de geautomatiseerde systemen	15
5. Rechtmatigheid	16
Borging rechtmatigheid is in ontwikkeling	16
Overige rechtmatigheidsaspecten	18
In 2008 een goedkeurende accountantsverklaring	19
6. Verslaggevingsbevindingen	20
De verslaggevingsvoorschriften zijn in 2008 niet aangepast	20
Wij delen de door het college gemaakte schattingen	20
Reserves en voorzieningen zijn adequaat toegelicht	20
Ook in andere balansposten zitten bijzonderheden	22
Bijlagen	23
Bijlage A: Aard van de opdracht en accountantsverklaring	24
Bijlage B: Single information, Single audit	27

1. Onze tien belangrijkste boodschappen

In dit rapport is een aantal bevindingen en opmerkingen opgenomen waarvan wij het belangrijk vinden dat u er kennis van neemt. De belangrijkste zijn:

1. Wij hebben bij de jaarrekening 2008 een goedkeurende accountantsverklaring afgegeven ten aanzien van de aspecten **getrouwheid en rechtmatigheid**.
2. Ons algemeen beeld van de interne beheersing is dat deze voldoende is om tot een betrouwbare jaarrekening te komen. In 2008 is intern veel aandacht geschonken aan het verder optimaliseren van de interne beheersing van de organisatie.
3. Met betrekking tot rechtmatigheid is sprake van een goede, procesmatige interne waarborging alsmede toetsing daarvan binnen provincie Drenthe. Structurele borging rechtmatigheid in de werkprocessen is in voorbereiding maar in 2008 nog niet gerealiseerd. Daarnaast adviseren wij om ook doelmatigheidsaspecten mee te nemen. Dit blijven belangrijke verbeterpunten voor 2009.
4. De afwijkingen tussen de jaarrekening, begroting en 2^e bestuursrapportage van 2008 zijn wederom omvangrijk, vooral door extra uitkering Essent en onderbestedingen. Inzicht in en beheersing van uitgaven, ontvangsten en mutaties in reserves dient verbeterd te worden.
5. In 2008 is intern veel aandacht geschonken aan het verbeteren van het planning- en controle-instrumentarium. Dit betreft zowel het verbeteren beleidscyclus, de P&C-cyclus (1^e en 2^e bestuursrapportage, begroting en jaarrekening) en de managementcyclus.
6. De programmaverantwoording 2008 is verder doorontwikkeld, er is meer aandacht besteed aan het verduidelijken van (politieke) items en prioriteiten. Dit kan nog verder verbeterd worden door een duidelijke keuze (ook in aantal) tussen strategische en tactische beleidsvoornemens, going concern/beleidsluwe zaken.
7. De paragraaf weerstandsvermogen geeft veel informatie en inzicht maar het ontbreekt aan handvatten om risico's te kunnen beheersen dan wel sturen. Zo ontbreken acties en interne beheersingsmaatregelen op de genoemde risico's. Doorontwikkeling van deze paragraaf in relatie tot risicomanagement is gewenst.
8. De nieuwe aanbestedingswet is niet aangenomen door de Eerste Kamer. Verwacht wordt dat desondanks in komende jaren extra eisen gesteld zullen worden aan transparant aanbesteden onder de Europese aanbestedingsnormen. Tijdige afstemming met het eigen (en nu nog strengere) aanbestedingsbeleid is gewenst.
9. De uitgaven inzake ILG zijn conform (gecertificeerde) verantwoordingen opgenomen in de jaarrekening van de provincie Drenthe. Met betrekking tot het Investeringsbudget Landelijk Gebied (ILG) zijn inmiddels goede en praktische werkafspraken gemaakt tussen LNV, Ministeries en accountants. De invulling van de inhoudelijke toetsing is nog niet zeer concreet, dit is een landelijk probleem. Er is actie ondernomen om zo betere planning en beheersing te realiseren, zodat grip ontstaat op voortgang (beleidsmatig/financieel). Blijvende aandacht hiervoor is noodzakelijk.
10. Single information – Single audit (SiSa) is in 2006 ingevoerd en omvat inmiddels alle relevante regelingen. Jeugdzorg is en blijft het belangrijkste aandachtspunt, aanvullende actie is gewenst. In de SiSa-bijlage is hiervoor een onzekerheid opgenomen. Ingaande 2008 vallen ook de regelingen tussen mede-overheden, zoals gemeenten, onder SiSa.

2. Accountantscontrole

U hebt ons de volgende opdracht verstrekt

In overeenstemming met de door u aan ons verstrekte opdracht, zoals vastgelegd in het controleprotocol en normenkader d.d. 12 november 2008, hebben wij de jaarrekening 2008 van provincie Drenthe gecontroleerd. Voor de reikwijdte van onze werkzaamheden verwijzen wij naar bijlage A. In deze bijlage vindt u ook de gehele tekst van onze accountantsverklaring.

Een goedkeurende accountantsverklaring

Onder voorbehoud dat u de door het college opgestelde jaarrekening 2008 ongewijzigd vaststelt, hebben wij een goedkeurende accountantsverklaring afgegeven ten aanzien van het aspect getrouwheid en het aspect rechtmatigheid. Deze verklaring is gedateerd 7 april 2009, de datum waarop wij onze controle hebben afgerond.

De volgende controlebevindingen zijn te melden

Tijdens onze controlewerkzaamheden maken wij gebruik van de rapporterings- en goedkeuringstoleranties zoals opgenomen in het Besluit Accountantscontrole Provincies en Gemeenten (BAPG), tenzij uw raad in een controleprotocol ten behoeve van de accountant andere controle- of rapporteringstoleranties vaststelt.

De Staten heeft op 12 november 2008 het protocol voor de accountantscontrole ter kennisgeving aangenomen. Wij hebben tijdens onze werkzaamheden de toleranties gehanteerd die u in dit protocol hebt opgenomen. Hierin is opgenomen dat de accountant een goedkeurende verklaring afgeeft indien de geconstateerde fouten minder zijn dan 1% en de onzekerheden minder zijn dan 3% van de totale werkelijke lasten in de jaarrekening. Deze toleranties komen overeen met de toleranties zoals in het BAPG zijn opgenomen.

Dit houdt in dat wij een goedkeurende verklaring kunnen afgeven als de geconstateerde fouten minder zijn dan 1% (€ 2,4 miljoen) en de onzekerheden minder zijn dan 3% (€ 7,2 miljoen) van de totale werkelijke lasten in de jaarrekening.

Getrouwheid

Tijdens onze controlewerkzaamheden resteren met uitzondering van de onderstaande twee tekortkomingen geen bevindingen meer. Deze zijn gecorrigeerd in de definitieve jaarrekening.

Tekortkomingen/fouten	
Hogere uitkering provinciefonds (behoedzaamheidsreserve)	€ 0,26 mln.
Onzekerheden	
Onzekerheid inzake rechtmatigheid van Europese programma's	P.M.

De geconstateerde tekortkomingen hebben per saldo een positief effect op het resultaat van € 0,26 mln. en blijven ruim onder onze tolerantie van 1% (€ 2,4 mln.). Wij hebben daarom voor het aspect getrouwheid een goedkeurende accountantsverklaring afgegeven. Voor een volledig overzicht van de gecorrigeerde verschillen verwijzen we naar bijlage A.

Rechtmatigheid

In 2008 zijn de rechtmatigheidsonderzoeken uitgevoerd door de eigen organisatie. Op basis van deze onderzoeken en de door ons uitgevoerde werkzaamheden hebben wij geconstateerd dat de organisatie heeft gehandeld binnen het door de Staten gestelde normenkader en de wettelijke regels.

Tekortkomingen/fouten	
Hiervoor opgenomen getrouwheidstekortkomingen zijn ook (ongesaldeerd) als rechtmatigheidstekortkomingen aan te merken ¹	€ 0,26 mln.
Onzekerheden	
Geen	

De tekortkomingen en onzekerheden blijven zowel bij getrouwheid als rechtmatigheid ruim onder de maximale grens van 1% (€ 2,4 mln.). Om deze reden heeft dit geen consequenties voor de oordeelparagraaf van onze accountantsverklaring en hebben wij een goedkeurende accountantsverklaring afgegeven op het aspect rechtmatigheid. Voor een nadere toelichting op de geconstateerde fouten en onzekerheden verwijzen wij u naar hoofdstuk 4.

Wij vonden enkele aandachtspunten met betrekking tot SiSa

Wij hebben de in de SiSa-bijlage bij de jaarrekening 2008 opgenomen 12 specifieke uitkeringen gecontroleerd. Wij hebben een aantal beperkte onzekerheden geconstateerd. Inzake Jeugdzorg hebben wij een belangrijk aandachtspunt. Uit onze controle blijkt dat nog niet alle instellingen over 2007 voldoen aan de formele vereisten. Dit heeft voornamelijk betrekking op Bureau Jeugdzorg. Vooralnog hebben wij dit als een onzekerheid aangemerkt. In Bijlage B is een nadere toelichting op SiSa opgenomen.

Onze onafhankelijkheid is gewaarborgd

In 2008 zijn geen wijzigingen doorgevoerd in de Nederlandse onafhankelijkheidsregels.

Wij waarborgen altijd actief onze onafhankelijkheid. Elke eventuele aanvraag tot extra controlewerkzaamheden wordt door ons getoetst aan de hand van de geldende onafhankelijkheid zoals opgenomen in onze overeenkomst met u en afgestemd met de statengriffier.

Naast de controle van de jaarrekening 2008, diverse incidentele en structurele subsidieverantwoordingen (Interreg, BDU, Leader+) en de beoordeling van de fractievergoedingen 2007, hebben wij als accountant in het boekjaar 2008 geen andere werkzaamheden verricht die onze onafhankelijke positie als accountant van de provincie Drenthe kunnen beïnvloeden. Ditzelfde geldt voor onze adviseurs.

Wij hebben geen aanwijzingen voor fraude geconstateerd

De primaire verantwoordelijkheid voor het voorkomen en ontdekken van fraude en onjuistheden berust bij zowel uw Staten als het college. Het is de verantwoordelijkheid van de accountant om het risico te beoordelen dat de jaarrekening als gevolg van fraude, onjuistheden of verduistering van activa afwijkingen van materieel belang zou kunnen bevatten.

Met ingang van 1 oktober 2006 is de WTA, de Wet Toezicht Accountantsorganisaties, op ons van toepassing. Indien wij bij een wettelijke controle gegevens of informatie verkrijgen die een redelijk vermoeden rechtvaardigen dat sprake is van fraude van materieel belang ten aanzien van de financiële verantwoording zijn wij, onder bepaalde omstandigheden, op grond van de WTA gehouden hiervan melding te doen bij de KLPD.

Tijdens onze controle van de jaarrekening 2008 zijn bij ons geen aanwijzingen van fraude gebleken.

¹ Er is geen sprake van aanvullende fouten maar getrouwheidsfouten die meewegen in het rechtmatigheidsoordeel als rechtmatigheidfout.

U hebt voldaan aan de Wet Openbaarmaking uit Publieke middelen gefinancierde Topinkomens

Op grond van de Wet Openbaarmaking uit Publieke middelen gefinancierde Topinkomens (WOPT) moeten beloningen, waaronder voorzieningen ten behoeve van toekomstige beloningen, zoals pensioen en ontslaguitkeringen, in de jaarrekening worden vermeld als deze de gemiddelde ministersbeloning (voor 2008 vastgesteld op € 181.000) te boven gaan.

Bij onze controle hebben wij vastgesteld dat de WOPT wordt nageleefd door provincie Drenthe. In de jaarrekening 2008 zijn geen meldingen opgenomen.

De Wet ter voorkoming van Witwassen en het Financieren van Terrorisme (WWFT)

Met ingang van 1 juli 2008 is de Derde EU-Richtlijn betreffende de bestrijding van witwassen en financieren van terrorisme geïmplementeerd in Nederland. Dit is gebeurd in de WWFT die de Wet Identificatie bij Dienstverlening en de Wet Melding Ongebruikelijke Transacties vervangt.

De WWFT kent een risicogeoriënteerde benadering voor de identificatie van cliënten en de verificatie van de identificatie, het zogenaamde cliëntenonderzoek. De verificatie van de identificatie is derhalve afhankelijk van het risico op witwassen en/of het financieren van terroristische activiteiten. Wanneer een cliënt, relatie of een product als een verhoogd risico wordt aangemerkt door de wet of door de instelling zelf, is een diepgaander cliëntenonderzoek vereist. Er is ook een groep cliënten waarbij kan worden volstaan met een vereenvoudigd cliëntenonderzoek. Deze groep omvat onder andere instellingen die zelf zijn onderworpen aan de WWFT en voorts bijvoorbeeld beursgenoteerde vennootschappen binnen de EU, Nederlandse overheidslichamen en sommige EU-instanties. De aan de WWFT onderworpen instellingen dienen hun eigen risicobeleid te ontwikkelen en toe te passen. Voor identificatie mogen deze instellingen afgaan op externe informatie mits deze direct wordt verkregen van betrouwbare derden zoals bedrijven die zakelijke informatie verschaffen of de Kamer van Koophandel.

De WWFT kent ook de verplichting om niet alleen de cliënt te identificeren, maar ook (waar van toepassing) de uiteindelijke belanghebbende met (in)direct belang in zeggenschap of eigendom van meer dan 25%.

3. De informatiewaarde en leesbaarheid van de jaarstukken

Wij hebben in hoofdlijnen de informatiewaarde van de jaarstukken beoordeeld. De jaarstukken 2008 bestaan volgens het BBV uit het jaarverslag en de jaarrekening. Het jaarverslag op haar beurt bestaat uit de programmaverantwoording en de verplichte paragrafen. De jaarrekening bevat de programmarekening, de balans en een toelichting daarop. Binnen het dualisme hebben de begrotingen en de jaarstukken een belangrijke kaderstellende en controlerende functie en zijn voor u het middel waarop u de verantwoording over het gevoerde beleid kan toetsen.

Hieronder hebben wij per belangrijk onderdeel van de jaarstukken onze visie opgenomen ten aanzien van de leesbaarheid en kwaliteit van het betreffende onderdeel.

Programmaverantwoording wordt kwalitatief verder doorontwikkeld

De programmaverantwoording zoals opgenomen in het jaarverslag is gelijk aan de indeling zoals opgenomen in de begroting 2008. Deze omvat conform vorig jaar de 6 programma's, te weten de hoofdpijlers van het collegeprogramma.

Ten opzichte van vorig jaar is de koppeling tussen de prioriteiten per programma, de resultaten en de activiteiten verder doorontwikkeld. Sterk punt is ook dat per prioriteit een toelichting wordt gegeven op niet alleen de beleidsmatige maar ook de financiële realisatie en verschillen.

Per programma is een groot aantal doelstellingen en activiteiten opgenomen. Door deze omvang is het onduidelijk waar Staten en college nu exact op dienen te sturen. Naar onze mening kan de begroting en daarmee de jaarrekening in kracht toenemen door tot een betere scheiding te komen tussen beleidsluwe/going concern zaken en die aspecten waar de Staten duidelijk de nadruk op hebben gelegd. Dit wordt ook intern onderkend.

Ten aanzien van de planning-en controlcyclus zien wij ook verbeteringen. De 1^e en 2^e bestuursrapportage zijn doorontwikkeld. Het proces om te komen tot deze rapportages bleek moeizaam te zijn, het proces is daarom intern ook nader onderzocht.

Kern is naar onze mening het beter verbinden van de bestuurlijke (P&C-cyclus) en ambtelijke managementcyclus bij de provincie Drenthe en hier ook echt op te sturen. Dit wordt ook onderkend. Er zijn diverse initiatieven ontwikkeld. Zo is het proces van de totstandkoming van de 1^e bestuursrapportage/voorjaarsnota grondig onderzocht. Zowel op het gebied van sturing, proces/projectmanagement, kaders als op gedrag/cultuur worden verbeteringen voorgesteld. Concreet is gestart met een week van de strategie (eind februari 2009) om vooral de strategische uitgangspunten helder te krijgen zoals;

- resultaten die tot nu toe zijn behaald in het collegeprogramma;
- ambities;
- beleidsvoornemens;
- relevante externe en interne ontwikkelingen.

Dit zal per programmaliijn zoals deze ook in de programmabegroting is opgenomen, worden uitgewerkt. Hiermee is het mogelijk om niet alleen de voorjaarsnota en begroting te verbeteren maar ook de onderliggende werkplannen per afdeling verder te beteren zodat hierop écht gestuurd wordt. Dit heeft in 2009 inmiddels plaatsgevonden.

Opzet van de jaarrekening is ongewijzigd

De opzet van de jaarrekening 2008 is ongewijzigd ten opzichte van 2007. Er worden uitgebreide toelichtingen opgenomen rondom (de mutaties in) de reserves en de kortlopende schulden. Ook de uitgaven ILG worden conform de voorschriften van het Ministerie van LNV nader toegelicht in de jaarrekening. De opzet voldoet aan het BBV.

Het resultaat 2008 wordt beïnvloed door onderbestedingen en extra uitkering Essent

In de navolgende paragrafen wordt nader ingegaan op deze ontwikkelingen en de door ons ingeschatte betekenis daarvan voor de bedrijfsvoering van provincie Drenthe.

Kwaliteit van het resultaat

Het resultaat over het jaar 2008 is als volgt samen te vatten:

(x € 1 mln.)	Begroting 2008	Rekening 2008	Vershil
Resultaat voor bestemming	-13,5	7,7	-21,2
Onttrekking aan reserves (begroot)	13,5	13,5	-0
	—————	—————	—————
Positief resultaat na mutatie in reserves	0	21,2	21,2
	—————	—————	—————

De programmarekening voor bestemming laat een positief resultaat zien van € 7,7 mln. Dit resultaat is bijna € 21,2 mln. hoger dan bij de begroting was voorzien.

De relatief grote afwijking wordt deels veroorzaakt doordat niet begrote dotaties of onttrekkingen aan reserves in 2008 niet verwerkt mogen worden op de regel 'onttrekkingen aan reserves (begroot)'. Immers de Staten heeft deze dotatie of onttrekking niet geautoriseerd in de begroting of bestuursrapportages in 2008.

Deze mutaties dienen via de resultaatsbestemming te worden verwerkt. Dit betreft een (werkelijk) bedrag (onttrekkingen aan reserves) voor in totaal € 13,5 mln. (2007: € 11,4 mln.).

Wij hebben het college in ons vorige accountantsverslag geadviseerd om in 2008 extra aandacht te geven aan het juist begroten van mutaties in de reserves inclusief autorisatie hiervan door de Staten. Geschoond van de uitkering van Essent over 2008 is de afwijking van deze niet-begrote mutaties in reserves afgenomen. Blijvende aandacht is echter gewenst.

Hieronder gaan wij in op de afwijkingen ten opzichte van de begroting. Immers, de mate afwijking tussen de begroting en de rekening is een goede indicator van de kwaliteit en voorspelbaarheid van het financieel beheer.

Analyse afwijking begroting en jaarrekening 2008

De afwijking tussen het begrote resultaat en het werkelijke resultaat (voor bestemming) bedraagt circa € 21,2 mln. (2007: € 27,8 mln.). De grootste afwijkingen per programma, zoals ook toegelicht in de inleiding van de jaarrekening, zijn hieronder opgenomen. Dit betreffen overigens soms omvangrijke positieve en negatieve afwijkingen:

#	Afwijking	x €1 mln.
3	Lagere uitgaven verkeer (BDU en N34)	0,7
3	Lagere uitgaven beheer en onderhoud vaarwegen	2,4
4	Extra uitkering inzake Essent	9,2
5	Lagere uitgaven prioriteiten leefomgeving (m.n. overheveling energie- en klimaatbeleid)	1,9
5	Lagere uitgaven bodem	0,7
5	Lagere baten PMJP/ILG	-0,8
6	Lagere uitgaven prioriteiten middelen (m.n. organisatieontwikkeling)	2,4
6	Hogere baten financiering en algemene dekkingsmiddelen (hogere rentebaten)	1,8
6	Voordeel apparaatskosten	0,6
alle programma's	Per saldo voordelig saldo van allerlei kleinere over- en onderbestedingen van begrotingsposten	2,3
	Totaal	21,2

De voordelen ten opzichte van de begroting 2008 zijn lager dan in 2007. Dit wordt vooral veroorzaakt door een fors voordeel op PMJP/ILG in 2007. Een deel van de afwijkingen in 2008 wordt evenals in 2007 veroorzaakt doordat de uitgaven (en hiermee samenhangende begrote onttrekkingen aan reserves) niet zijn gerealiseerd in 2008. Daarnaast was er sprake van een onverwacht extra dividend van Essent (evenals vorig jaar). Daarom zijn de middelen (via de resultaatbestemming) weer toegevoegd aan de reserves (zoals de reserve N34, ILG, versterking economische structuur). In de toelichting op de programmarekening in de jaarrekening 2008 worden de verschillen ten opzichte van de begroting in cijfermatig opzicht uitgebreid toelicht. In de programmaverantwoording in het jaarverslag wordt wel een inhoudelijke toelichting gegeven.

Wel blijft een aantal posten qua onderbesteding over de jaren opvallend en steeds weer terugkerend. Dit dient verbeterd te worden. In 2009 dient bij de bestuursrapportages extra aandacht te worden besteed aan het prognosticeren en onderbouwen van uitgaven uit hoofde van:

- Verkeer en N34;
- Beheer en onderhoud vaarwegen;
- PMJP en ILG;
- Rentebaten;
- Organisatieontwikkeling.

Tweede bestuursrapportage is verder ontwikkeld maar er bestaan nog aanzienlijke verschillen met de jaarrekening

De Tweede bestuursrapportage 2008 is een belangrijk instrument voor de PS om inzicht te krijgen in de realisatie van de budgetten en (beleid)doelstellingen.

In de Tweede bestuursrapportage werd een positief saldo van € 1,4 mln. vermeld en werd voor een bedrag van € 5,2 mln. aan budgetten overgeheveld. Zoals eerder gesteld is het werkelijke resultaat aanzienlijk hoger inclusief een voorgestelde overheveling. Nieuwe in de 2^e bestuursrapportage was een kolom 'verwachting 2008' waarbij een eerste aanzet werd gegeven om de Staten tussentijds te informeren over de resultaatontwikkeling. Een vergelijking tussen de prognoses en de werkelijkheid geeft het volgende beeld:

#	Verwacht resultaat 2e bestuursrapportage ²	Resultaat volgens jaarrekening	Analyse
1	2,9 mln.	2,8 mln.	Nvt
2	31,7 mln.	31,7 mln.	Nvt
3	33,2 mln.	29,3 mln.	Omvangrijke verschillen zowel ten aanzien van de baten als de lasten
4	6,3 mln.	- 12,5 mln.	Hogere bate inzake extra uitkering Essent was bij de bestuursrapportage nog niet bekend. Vooral bij Economie zijn de lasten sterk achtergebleven bij de realisatie t.o.v. de 2 ^e bestuursrapportage. Daarom is eind 2008 nog een begrotingswijziging doorgevoerd.
5	17,8 mln.	14,7 mln	Lagere uitgaven PMJP, prioriteiten, bodem en waterhuishouding
6	- 91,5 mln.	- 73,7 mln.	Ramingen van reserves blijven veelal achter bij de realisatie

Wij vinden het een positieve ontwikkeling dat de provincie Drenthe heeft geïnvesteerd in het opstellen van een eerste prognose in haar tussentijdse cijfers. Er bestaan nog omvangrijke afwijkingen maar deze aanzet geeft een goede impuls naar beter begroten en betere tussentijdse informatievoorziening aan de Staten. Wij hebben het college geadviseerd deze analyses in de komende bestuursrapportages op te nemen en tevens in de tussentijdse gesprekken tussen directie en de managers hier aandacht aan te besteden en managers aan te spreken op omvangrijke afwijkingen en hen te ondersteunen (bijvoorbeeld medewerkers vanuit MO) om hun inzicht in begroting en realisatie te verbeteren.

² Per programma, negatief is per saldo een bate

In onze managementletter hebben wij geadviseerd om resultaatsprognoses expliciet onderdeel te laten uitmaken van de bedrijfsrapportages, deze door Management Ondersteuning of de concerncontroller te laten toetsen en onderdeel uit te laten maken van de bespreking tussen de directie en de managers. Deze gegevens kunnen vervolgens worden meegenomen in de bestuursrapportages. Naar onze mening wordt de betrouwbaarheid van de eindejaarverwachting hiermee vergroot.

Paragraaf weerstandsvermogen geeft veel inzicht maar weinig aanknopingspunten voor sturing en beheersing

De paragraaf weerstandsvermogen zoals opgenomen in het jaarverslag geeft een goede beschrijving van de aanwezige incidentele en structurele weerstandscapaciteit. Aan het einde van de paragraaf trekt het college ook een duidelijke conclusie ten aanzien van het weerstandsvermogen (de buffer om tegenvallers op te vangen). Deze is ruim voldoende. De omvang van de weerstandscapaciteit is toereikend om de aanwezige risico's op te vangen. Ook is een uitgebreide risico-inventarisatie aanwezig. Wat ontbreekt zijn het benoemen van beheersingsmaatregelen of acties hoe om te gaan met deze risico's en daar waar mogelijk te verminderen. Op dit aspect kan de risicoparagraaf nog aan kwaliteit toenemen.

4. De interne beheersing is in ontwikkeling

Ons algemene beeld van de interne beheersing is voldoende om tot een getrouwe jaarrekening te kunnen komen

Binnen het kader van uw controleopdracht fungeren wij voor het college en het management als klankbord voor onder meer het verbeteren van de interne beheersing. Over het algemeen kan de interne beheersing van de provincie Drenthe als goed worden gekwalificeerd om tot een getrouwe jaarrekening te kunnen komen. Wij hebben wel een aantal aandachtsgebieden geselecteerd waarop de interne beheersing verder ontwikkeld zou kunnen worden.

Waar moet het beter en hoe?

De provincie verricht veel inspanningen om de interne beheersing te optimaliseren. Wij gaan kort in op een aantal aandachtspunten zoals ook in onze managementletter over 2008 zijn opgenomen.

Doorontwikkeling planning- en controlcyclus is onderhanden, nu komt het aan op de uitvoering

In onze managementletters hebben wij de afgelopen jaren veel aandacht besteed aan de doorontwikkeling van bestuurlijke en ambtelijke P&C-cyclus. Dit was ook een zeer belangrijk ontwikkelingspunt voor de provincie Drenthe. Zowel kwalitatief als kwantitatief waren veel verbeteringen mogelijk en noodzakelijk. In 2008 hebben wij geconstateerd dat de inrichting en sturing op P&C sterk aan het veranderen is. Dit geschiedt aan de hand van drie lijnen:

- verbeteren beleidscyclus;
- verbeteren P&C-cyclus (voorjaarsnota, najaarsnota, begroting en jaarrekening);
- verbeteren managementcyclus.

Ten aanzien van de managementcyclus is veel geïnvesteerd; zeker naar aanleiding van vele nieuwe managers. Mede naar aanleiding van de reorganisatie zijn afdelingsplannen opgesteld (najaar 2007). Deze zijn gedurende 2008 niet opgevolgd met afdelingsrapportages omdat de plannen onvoldoende houvast boden voor concrete sturing door de directie (sturen op beleid en middelen op een strategisch niveau). Door de directie is op basis van maandelijks gesprekken met de managers inclusief vastleggingen van afspraken en knelpunten gestuurd. Ook doorlopen de managers een MD-traject om de managementcyclus verder te verbeteren.

Voor onze visie op de ontwikkeling van de P&C-cyclus verwijzen wij naar het vorige hoofdstuk.

Sturing, verantwoording en beheersing van ILG verdient veel aandacht

In 2007 is de Wet Inrichting Landelijk Gebied (WILG) ingevoerd en de uitvoering van het Investeringsbudget Landelijk Gebied (ILG) geïmplementeerd. Qua verplichtingen ligt de voortgang op schema, maar de uitbetalingen (afwikkeling) lopen flink achter op schema. De informatievoorziening is in 2008 verbeterd. Er is nu ook meer zicht op de prestaties maar dit is nog lang niet voldoende. Zo kan (nog) niet gestuurd worden op voortgang; worden bestuurlijke afspraken bijvoorbeeld qua aantallen grondaankopen gerealiseerd? Inmiddels is een projectcontroller benoemd om dit in samenwerking met de beleidsafdelingen op te pakken.

SiSa en SiSa tussen medeoverheden blijft veel aandacht vergen door landelijke ontwikkelingen

Bijna alle specifieke uitkeringen die de provincie Drenthe ontvangt van het Rijk dienen in de provinciale jaarrekening te worden verantwoord naar de Ministeries. In 2007 en 2008 is veel tijd en energie geïnvesteerd om dit (tijdig) te kunnen realiseren. Daarnaast zullen de gemeenten in Drenthe in hun jaarrekening 2008 ook verantwoording gaan afleggen over de door de provincie Drenthe doorbetaalde rijkssubsidies.

Interne controle door de financiële medewerkers per afdeling of door de afdeling MO kunnen een belangrijke rol spelen in het verhogen van de kwaliteit, coördinatie en tussentijdse controle/laatste check bij jaarrekening (er is geen of nauwelijks tijd voor uitstel). Het is belangrijk om tijdig te starten met de interne controles om ten tijde van het opstellen van de jaarrekening niet in tijdnood te komen.

Afstemming van eisen rondom verantwoording jeugdzorg tussen zorgaanbieders, provincie en het Rijk blijft een belangrijk aandachtspunt

Uit de afgelopen jaren blijkt dat Bureau Jeugdzorg en Jeugdhulpverlening Drenthe nog niet kunnen voldoen aan de in de wettelijke protocollen gestelde rechtmatigheidsvereisten. In samenwerking met de provincie zijn verbeterplannen opgesteld. De jaren 2007 en 2006 zijn door het Ministerie nog als overgangsjaren beschouwd. In 2008 heeft PwC in overleg met het IPO, enkele provincies en de verantwoordelijke Ministeries een controleprotocol opgesteld dat een juiste invulling geeft aan enerzijds de (rechtmatigheids)eisen waaraan Bureau Jeugdzorg en de Zorgaanbieders dienen te voldoen en anderzijds een juiste invulling geven aan de verantwoordelijkheid van de provincies. Bureau Jeugdzorg en Jeugdhulpverlening Drenthe dienen over 2008 te kunnen aantonen dat alle cliënten een geldige indicatiestelling en behandelplan hebben. Wanneer dit niet het geval is heeft dit effect op de verstrekte subsidies (terugvordering door zowel provincie als ministerie).

Kansen en bedreigingen van de kredietcrisis zijn intern geanalyseerd

Provincie Drenthe heeft de impact van de verslechterende economische omstandigheden en de kredietcrisis vroegtijdig geanalyseerd. De provincie heeft haar uitzettingen door een extern bureau laten onderzoeken. Hieruit blijkt dat de provincie goed handelt en dat er geen risico's op oninbaarheid zijn. Het uitzettingsbeleid is intern aangescherpt; alleen in Nederland uit zetten bij triple-A banken incl. BNG en waterschapsbank. De provincie heeft gelden uitgezet (overtollige liquiditeiten). Ten tijde van onze interim-controle was de hogere rente een kans (extra opbrengsten). Inmiddels is de rente gedaald waardoor dit weer is omgeslagen in een bedreiging.

Daarnaast heeft de provincie de intentie om projecten te vervroegen om zo de werkgelegenheid een impuls te geven.

Ten slotte zijn PS/GS geïnformeerd naar aanleiding van de kredietcrisis bij de provincie Groningen. Inmiddels is een deel van deze middelen door de provincie Groningen terugontvangen. Daarnaast is sprake van een getrappt risico voor de provincie.

Status aanbevelingen ten opzichte van onze managementletter

Conform afspraak met directie en GS hebben wij alle relevante gedetailleerde controlebevindingen in onze managementletter gerapporteerd. Onze belangrijkste aanbevelingen (met prioriteit urgent/hog op basis van onze interim-controle) zijn hierna op hoofdlijnen weergegeven, waarbij ook de status per heden is aangegeven. Geconcludeerd kan worden dat de bevindingen actief zijn opgepakt.

	Omschrijving	Prioriteit	Status eind maart
Specifieke aandachtspunten			
1	Single information, Single audit 2008 en SiSa tussen mede-overheden	Hoog/ Gemiddeld	Goed opgepakt, intern is hier veel tijd en aandacht aan besteed.
2	Digitalisering facturen	Hoog/ Gemiddeld	Specifieke aandachtspunten hebben de aandacht; is onderhanden.
3	Ontwikkelingen 'Algemene Pensioenwet Politieke Ambtsdragers'(APPA)	Gemiddeld	GS nota is gereed; Drenthe pakt dit goed op.
4	Wijzigingen in de kadernota rechtmatigheid 2008	Laag	Zijn adequaat toegepast.
5	Invoering kilometerheffing en afschaffing motorrijtuigenbelasting (MRB)	Laag	Blijvend aandachtspunt doch vooral voor over enkele jaren.
6	Doorontwikkeling risico-management	Gemiddeld	Wordt gewerkt aan een beleidskader, hierna wordt een nulmeting uitgevoerd en zorgt projectgroep voor inbedding in P&C-cyclus inclusief verbetering paragraaf weerstandsvermogen.
7	Doorontwikkeling planning en control	Gemiddeld	Zie hoofdstuk 3 voor een nadere toelichting.

Omschrijving	Prioriteit	Status eind maart
Aandachtspunten inzake de 9 significante processen		
Aandachtspunten BBV/balansmutaties	Gemiddeld	Vastgesteld dat aandachtspunten juist zijn verwerkt in 2008.
Aandachtspunten Bodemsanering	Gemiddeld	Geen bijzonderheden.
Aandachtspunten Plattelandsprojecten	Gemiddeld	Beheersing ILG blijft een aandachtspunt.
Aandachtspunten Inkopen	Gemiddeld	Er is sprake van een goede interne controle op naleving EU-aanbestedingen. Verschillende verbeterpunten t.a.v. de inkoopfunctie benoemd.
Aandachtspunten Beheer en onderhoud	Gemiddeld	Geen bijzonderheden.
Aandachtspunten Jeugdhulpverlening	Gemiddeld	Zie hiervoor inzake jeugdzorg.
Aandachtspunten Financiering	Gemiddeld	Beschrijving werkprocessen wordt afgerond, liquiditeitsprognoses worden verbeterd, functie van treasurer is structureel ingevuld, treasury statuut dient nog aangepast te worden.
Aandachtspunten Personeel	Gemiddeld	Funciescheiding kan op enkele aspecten verbeterd worden.
Aandachtspunten Cultuur en Welzijn	Gemiddeld	Tijdigheid van zowel de provincie als de gesubsidieerde instelling blijft een aandachtspunt. Actualisatie van de subsidieverordening dient nog te worden afgerond.

Ook ontwikkelingen bij Drenthe op het gebied van Horizontaal Toezicht

Sinds enkele jaren bestaat de mogelijkheid tot het zogenoemde horizontale toezicht. Horizontaal toezicht weerspiegelt de nieuwe aanpak van de belastingdienst tegenover belastingplichtigen in het kader van het nieuwe handhavingsbeleid. Dit beleid is gebaseerd op wederzijds vertrouwen, begrip en transparantie en omvat meer dan alleen het voldoen aan wet- en regelgeving. Het is gebaseerd op een 'gentlemen's agreement', waarin de belastingplichtige (in dit geval provincie Drenthe) in staat moet zijn te laten zien dat de organisatie controle heeft over haar fiscale processen en relevante fiscale risico's. Bij Drenthe gaat het hierbij met name om btw, btw-compensatiefonds en loonbelasting. In ruil daarvoor zal de aanpak van de belastingdienst verschuiven van reactief (met belastingcontroles over oude jaren) naar proactief, in een gezamenlijke poging in de actualiteit om te gaan met relevante fiscale risico's.

De Belastingdienst zal enkel overgaan tot horizontaal toezicht met organisaties die serieuze stappen maken om hun tax control framework te verbeteren. Het tax control framework heeft betrekking op het fiscaal risicomanagement en het controlesysteem van de belastingplichtige.

Het proces naar horizontaal toezicht is in 2005 in gang gezet, toen de belastingdienst bij wijze van proef een start had gemaakt met het sluiten van handhavingsconvenanten met een groep van 20 internationale bedrijven (met name AEX-fondsen) gevolgd door een tweede groep van 20 bedrijven in 2006. Sindsdien wordt het horizontale toezicht verder toegepast in de praktijk. Verschillende brancheorganisaties en andere organisaties, bijvoorbeeld woningcorporaties en Nederlandse gemeenten, hebben reeds handhavingsconvenanten met de belastingdienst gesloten. In 2008 heeft de belastingdienst aangekondigd om het horizontaal toezicht verder uit te breiden. Ook bij provincie Drenthe bestaat aandacht voor de kansen en mogelijkheden van horizontaal toezicht. Met onze fiscale adviseurs is hierover van gedachten gewisseld. Naar verwachting zal in 2009 meer duidelijkheid ontstaan over de afspraken die met de belastingdienst zullen worden gemaakt. Wij zullen u hierover in ons accountantsverslag 2009 actief informeren.

Wij hebben geen bijzonderheden op te merken over de geautomatiseerde systemen

Ingevolge artikel 2:393 lid 4 BW dient de accountant in zijn verslag aandacht te besteden aan de bevindingen met betrekking tot de betrouwbaarheid en continuïteit van de geautomatiseerde gegevensverwerking. Onze controle heeft enkele aandachtspunten opgeleverd zoals het opstellen en implementeren van een informatiebeveiligingsplan.

5. Rechtmatigheid

Borging rechtmatigheid is in ontwikkeling

Naar onze mening heeft provincie Drenthe in de afgelopen jaren op een gestructureerde wijze invulling gegeven aan de toetsing op rechtmatigheid. Hierbij is bewust gekozen voor het op centraal niveau in de organisatie door de interne controlemedewerkers laten controleren op rechtmatigheid en op basis van de uitkomsten de bewustwording in de organisatie te vergroten. Belangrijke aandachtspunten hierbij zijn:

- Door de centrale uitvoering van de controle is het van belang om (decentrale) initiatieven te ontwikkelen (workshops/cursussen/terugkoppelingen) om rechtmatigheidsaspecten zoals kennis en bewustzijn voldoende in de organisatie in te bedden;
- In komende jaren de rechtmatigheid controles te verbreden door niet alleen naar administratieve processen te kijken maar ook aspecten zoals doelmatigheid of aspecten van het COSO intern beheersingsmodel (toezicht, informatievoorziening, controleactiviteiten, risicobeoordeling en ontwikkelingen in de interne en externe omgeving) te beoordelen;
- Coördinatie en afstemming te laten plaatsvinden tussen de afdeling MO en concernstaf/concerncontroller voor wat betreft de rechtmatigheid- en doelmatigheidonderzoeken (217a onderzoeken), oftewel betere afstemming van de verschillende controletaken/rollen tussen concernstaf en MO.

Hieronder gaan wij nader in op een aantal aandachtspunten zoals EU aanbestedingen, subsidies, jeugdzorg en ILG.

Transparant aanbesteden onder de Europese norm is een belangrijk aandachtspunt

In de afgelopen jaren hebben wij geen tekortkomingen op het gebied van naleving van Europese aanbestedingen geconstateerd. In 2008 heeft wederom een inkoopanalyse plaatsgevonden. Hieruit bleken geen bijzonderheden. De borging van naleving van EU-aanbestedingsregels werkt steeds beter. In de nabije toekomst is het van belang om ook aanbestedingen onder de Europese norm transparant uit te voeren en naleving vast te stellen. Ondanks het feit dat nationale aanbestedingswetgeving niet is goedgekeurd door de 1^e Kamer in 2008 verwachten wij dat de minister op korte of middellange termijn met aanvullende regelgeving zal komen. Provincie Drenthe dient haar interne beheersing hierop aan te passen (zie ook hoofdstuk 4).

Subsidies

Ten aanzien van door provincie Drenthe verleende subsidies geldt dat uit de interne controles en onze accountantscontrole geen tekortkomingen of onzekerheden zijn gebleken op basis van de uitgangspunten van het controleprotocol en normenkader. Tijdigheid is en blijft (zoals bij vele lokale overheden) wel een belangrijk aandachtspunt (zowel voor de subsidiënt als de subsidiegever).

Europese programma's – mogelijke financiële onzekerheid

Zoals vorig jaar in ons accountantsverslag beschreven is in 2007 door de accountantsdienst van het Ministerie van Economische Zaken (EZ) een landelijk onderzoek uitgevoerd naar de Europese programma's (periode 2000 – 2006). Ook projecten van de provincies Drenthe, Groningen en Friesland zijn onderzocht. Samenwerkingsverband Noord-Nederland heeft hierover de regie gevoerd. Over de uitkomsten is landelijk en per (cluster van) provincies/regio's gerapporteerd. De verwachting bestond dat gezien deze omvang van de fouten (2,4%) een financiële korting zou worden opgelegd. Daarnaast was er onzekerheid over de financiële consequenties van niet-transparant aanbesteden onder de Europese aanbestedingsnormen. In 2008 hebben zich een aantal ontwikkelingen voorgedaan (zie ook hoofdstuk 4):

- Duidelijk is geworden dat de Europese Commissie een review uitvoert op het onderzoeksdossier van het Ministerie van EZ; de uitkomsten en gevolgen zijn onbekend;
- Het is onzeker of nog financiële kortingen worden opgelegd op basis van de foutuitkomsten van de audit door EZ. Tevens is de wijze van verdeling van eventuele kortingen over de provincies/regio's onduidelijk;
- Voor het niet-transparant aanbesteden is er een discussie tussen Ministerie van EZ en de Europese Commissie over een generieke korting. Nederland heeft (in overleg met de landsadvocaat) voorgesteld aan de Europese Commissie om een generieke korting van 2% toe te passen om de financiële consequenties hiervan te compenseren.

De Europese Commissie stelt zich vooralsnog op het standpunt dat een generieke korting van 10% dient te worden toegepast. Op nationaal niveau vindt hierover nog overleg plaats met de Europese Commissie. De uitkomst hiervan is niet duidelijk terwijl tevens onduidelijk is in hoeverre de korting ook wordt doorbelast aan de managementautoriteiten/provincies-regio's en met welke verdeelsleutel.

Op basis van deze ontwikkelingen bestaat nog een mogelijk financieel risico voor Drenthe (via SNN). Dit risico is in algemene zin toegelicht in de paragraaf weerstandsvermogen. De omvang van het financiële risico is op dit moment zowel door Drenthe als door ons niet te bepalen. Derhalve hebben wij dit als P.M.-onzekerheid aangemerkt. Mede gezien de genoemde controletolerantie voor onzekerheden heeft deze onzekerheid vooralsnog geen effect op ons oordeel. Zie ook hoofdstuk 2.

Rechtmatigheid ILG/PMJP

Ingaande 2007 is de Wet Inrichting Landelijk Gebied (ILG) en daarmee het Investeringsbudget Landelijk Gebied van toepassing; dit als onderdeel van het Provinciaal Meerjaren Programma (PMJP). De uitvoering van deze regeling ligt zowel bij provincie Drenthe als bij de Dienst Regelingen (DR) en de Dienst Landelijk Gebied (DLG) van het Ministerie van LNV. De rechtmatigheid van de uitgaven van DR en DLG is door de accountantsdienst van het Ministerie van LNV vastgesteld. Dit op basis van het landelijk hiertoe vastgestelde normenkader.

Door de accountantsdienst is per 2 maart 2009 een accountantsverklaring afgegeven bij de verantwoording van de ILG-uitgaven van DR en DLG ten laste van het budget van provincie Drenthe. Uit deze accountantsverklaring blijkt dat de verantwoording getrouw en rechtmatig is. Als provinciaal accountant hebben wij een review uitgevoerd op de door de accountantsdienst van LNV verrichte werkzaamheden. Hieruit blijken geen tekortkomingen of onzekerheden. Uit deze review is gebleken dat in het kader van de jaarrekeningcontrole van provincie Drenthe kan worden gesteund op de accountantsverklaring van het Ministerie van LNV; dit in aanvulling op de interne beheersing binnen provincie Drenthe. De volgende aandachtspunten blijven van belang:

- Conform vorig jaar heeft Drenthe voor de overlopende verplichtingen van DLG en DR een zo goed mogelijke inschatting in de jaarrekening opgenomen. DLG neemt namelijk geen balanspost op voor overlopende verplichtingen (hier geldt het kasstelsel). De omvang van de daadwerkelijke verplichting zal afwijken, maar naar verwachting zal de afwijking beperkt van aard zijn;
- Provincie Drenthe heeft terecht geen btw-vordering opgenomen, de btw-vordering uit 2007 is nog wel opgenomen maar het voordeel is voorzichtigheidshalve nog niet genomen.

Geconcludeerd kan worden dat de uitgaven ILG per saldo (uitgaande van de toleranties op basis van de jaarrekening 2008) rechtmatig zijn verantwoord in de jaarrekening 2008. Wel blijven er de nodige beheersmatige aandachtspunten bestaan zoals beschreven in hoofdstuk 4.

Wet op de Jeugdzorg

Provincie Drenthe verstrekt jaarlijks een omvangrijk bedrag aan instellingen in het kader van de Wet op de Jeugdzorg. Door Bureau Jeugdzorg Drenthe en Stichting Jeugdzorg Drenthe wordt jaarlijks middels het jaarverslag verantwoording afgelegd over de getrouwheid en rechtmatigheid van de uitgaven ten laste van door de provincie verstrekte jeugdzorgsubsidies. Voor dit verantwoordingstraject was een wettelijk voorgeschreven controleprotocol van toepassing, waarbij door de provincie tevens een formeel controleprotocol diende te worden opgelegd aan Bureau Jeugdzorg en zorgaanbieders. In 2007 was dit wettelijk voorgeschreven controleprotocol ook van toepassing.

In de SiSa-bijlage 2008 zijn de subsidietoekenningen 2008 en het financiële effect van subsidievaststellingen 2007 opgenomen als besteding. Wij hebben het proces beoordeeld van de vaststelling van de subsidies van deze instellingen met een omvangrijke subsidie.

Hierbij blijkt dat nog niet alle instellingen over 2007 voldoen aan de formele vereisten. Dit heeft voornamelijk betrekking op Bureau Jeugdzorg. De accountant van BJZ heeft geen verklaring inzake rechtmatigheid afgegeven in verband met onduidelijke landelijke kaderstelling. Daarnaast heeft de provincie zelf niet beoordeeld of de instelling rechtmatig heeft gehandeld. Dit dient met prioriteit te worden opgepakt. Vooralsnog hebben wij dit als een onzekerheid aangemerkt.

Belangrijke overige inhoudelijke aandachtspunten betreffen de aanwezigheid van een geldige indicatiestelling voor verleende zorg bij instellingen en de volledigheid van de aan- en afmeldingen LBIO. Dit wordt hoofdzakelijk veroorzaakt door de onduidelijkheid die er de afgelopen jaren was over de geldende wet- en regelgeving en de rechtmatige eisen die zijn gesteld aan de besteding van de subsidie en waaraan door de accountants van de instellingen dient te worden getoetst (zie hierna).

Zoals genoemd in hoofdstuk 2, onderdeel SiSa, bestaat op basis hiervan een onzekerheid ten aanzien van de rechtmatigheid van geleverde zorg bij jeugdzorginstellingen. In de toelichting op de SiSa-bijlage is door Gedeputeerde Staten een toelichting opgenomen op de werkwijze die is gehanteerd door de provincie. Op basis hiervan schatten wij deze onzekerheid niet in als materieel voor de jaarrekeningcontrole. In het kader van de controle op SiSa hebben wij dit wel als onzekerheid gerapporteerd.

Nieuw controleprotocol voor Bureau Jeugdzorg en zorgaanbieders

Met ingang van het verantwoordingsjaar 2007 leggen de provincies verantwoording af middels de SiSa-bijlage bij de jaarrekening. In dit kader is het stringent en onduidelijk wettelijke controleprotocol van toepassing. Eind 2007 is gestart met het op provinciaal niveau opstellen van een vernieuwd (en op aspecten versimpeld) controleprotocol. Wij zijn hier als accountant nauwgezet bij betrokken. Helaas is het controleprotocol nog niet definitief landelijk goedgekeurd. Dit controleprotocol sluit beter aan bij de afspraken die gemaakt zijn tussen provincies en instellingen. Tevens ontstaat hierdoor een controleprotocol waarmee alle partijen kunnen instemmen (dit in tegenstelling tot het huidige wettelijke controleprotocol). Naar verwachting zal hierdoor de kwaliteit van de verantwoordingsinformatie over Jeugdzorg verder toenemen.

Het is nog onduidelijk of het controleprotocol met terugwerkende kracht kan worden opgelegd over het boekjaar 2008 doch het is zeker van toepassing voor 2009. Wij hebben Gedeputeerde Staten geadviseerd dit zo spoedig mogelijk te onderzoeken en dit formeel te communiceren richting instellingen.

Overige rechtmatigheidsaspecten

Op andere onderdelen die van belang zijn in het kader van de waarborging van rechtmatigheid door provincie Drenthe hebben wij geen belangrijke tekortkomingen op het gebied van financiële beheersmaatregelen geconstateerd. Dit geldt ook ten aanzien van de begrotingsrechtmatigheid (programma's en de personele kosten op totaalniveau), de specifieke verantwoordingen waarbij wij een afzonderlijke accountantsverklaring aangeven en Misbruik en Oneigenlijk gebruik (M&O).

Begrotingscriterium

Met betrekking tot het begrotingscriterium geldt dat provincie Drenthe op het programma 2, 'samenleving met samenhang' een programmaoverschrijding kent. In de programmarekening is een nadere toelichting van GS opgenomen. Indien PS de jaarrekening vaststelt wordt de besteding alsnog geautoriseerd.

Misbruik en Oneigenlijk gebruik

Ten aanzien van M&O geldt dat provincie Drenthe niet expliciet een integraal M&O-beleid heeft. Het college heeft aangegeven dat op alle relevante beleidsmatige onderdelen de benodigde M&O-aspecten zijn opgenomen in beleid en beheer. Dit is conform voorgaande jaren. Op basis van de door ons uitgevoerde controle (inclusief de controle van de specifieke verantwoordingen) zijn ons geen belangrijke tekortkomingen op het gebied van financiële beheershandelingen of niet-financiële beheershandelingen met mogelijke financiële consequenties gebleken.

Ten aanzien van de overige, niet specifiek onderzochte verordeningen/voorwaarden geldt dat sprake is van een risico op tekortkomingen en onzekerheid dat niet te kwantificeren is. Op basis van de kwaliteit van de interne beheersing binnen provincie Drenthe en de door ons uitgevoerde controle zijn wij echter van mening dat het risico op materiële onzekerheden en tekortkomingen niet dusdanig is dat het totaal van de tekortkomingen en onzekerheden hoger is dan de controletoleranties die Provinciale Staten hebben vastgesteld. Om deze reden heeft dit geen consequenties voor ons oordeel op het gebied van rechtmatigheid in onze accountantsverklaring.

In 2008 een goedkeurende accountantsverklaring

Het totaal van de geconstateerde fouten en onzekerheden in de rechtmatigheidscontrole is lager dan de controletolerantie van 1% die van kracht is voor fouten en 3% voor onzekerheden voor de jaarrekening 2008. Derhalve is op het aspect rechtmatigheid een goedkeurende accountantsverklaring afgegeven.

6. Verslaggevingsbevindingen

De verslaggevingsvoorschriften zijn in 2008 niet aangepast

In 2008 heeft de commissie BBV (welke de verslaggevingvoorschriften voor gemeenten en provincies opstelt) enkele notities uitgebracht. Deze hebben echter geen effect op de provinciale jaarrekening.

Wij delen de door het college gemaakte schattingen

Enkele onderdelen van de rekening worden in belangrijke mate beïnvloed door schattingen van het management van de provincie. Wij hebben deze managementschattingen geëvalueerd in het kader van de accountantscontrole. Hierbij hebben wij geen belangrijke aandachtspunten geconstateerd.

Het betreft in het bijzonder:

- Afschrijvingspercentages voor materiële vaste activa;
- Mogelijke afwaardering van materiële vaste activa;
- De bepaling van de eventueel benodigde voorziening voor oninbare activa, zoals debiteuren en verstrekte geldleningen;
- De bepaling en onderbouwingen van de verplichtingen en enkele kortlopende schulden;
- De omvang en toereikendheid van de voorzieningen;
- De inschatting van niet kwantificeerbare risico's.

Reserves en voorzieningen zijn adequaat toegelicht

Toelichting op de reserves in algemene zin

De reserves zijn in 2008 met circa € 13 mln. (2007: € 31 mln.) toegenomen tot € 217,9 mln. (inclusief het rekeningresultaat 2008 ad € 21,2 mln.). Dit zijn echter geen volledig vrij besteedbare middelen. De bestemmingsreserves van € 102,7 mln. bevatten namelijk de in het verleden door PS beschikte middelen voor projecten. In deze paragraaf gaan wij hier nader op in.

Conform voorgaande jaren geldt dat de (toenemende) omvang van de reserves een belangrijk aandachtspunt is en blijft. Daarnaast blijft de aanwending van de reserves conform voorgaande jaren achter bij de begroting. Deze ontwikkeling komt overeen met het beeld van de jaarrekening 2007 en 2006. Dit heeft de aandacht van het college, maar is een blijvend aandachtspunt.

Actualisatie reserves en voorzieningen

In 2006 zijn naar aanleiding het rapport 'Besparen op reserves?' van de Commissie Reserves en Voorzieningen alle reserves en voorzieningen beoordeeld. Dit heeft geleid tot het geheel of gedeeltelijk opheffen/vrijvallen van een aantal reserves en voorzieningen en het verbeteren van de interne onderbouwingen van een aantal reserves en voorzieningen.

In de jaarrekening 2008 is dit verder doorgezet, het aantal reserves is verder afgenomen. Dit vergroot transparantie en eenduidigheid van inzet van middelen en besluiten van de Staten hierover.

Sinds 2004 is er geen integrale nota reserves en voorzieningen meer opgesteld. Wij hebben het college geadviseerd om deze weer op te stellen gezien de vele nieuwe uitgangspunten, onderbouwingen en wijzigingen (die overigens wel via bijvoorbeeld tussentijdse bestuursrapportages met de Staten zijn afgestemd). Daarnaast bestaan er nog enkele aandachtspunten. Hieronder gaan wij hier nader op in.

In 2008 hebben geen rechtstreekse vermogensmutaties plaatsgevonden

Bij onze controle hebben wij vastgesteld dat geen rechtstreekse vermogensmutaties ten gunste of ten laste van de reserves hebben plaatsgevonden. Alle mutaties worden via de resultaatbestemming en daardoor ter autorisatie van de Staten aangeboden en verwerkt

Overige aandachtspunten reserves

Reserve Algemene doeleinden

Deze reserve is afgenomen tot € 33,8 mln. in verband met een storting in de risicoreserve en bijdrage aan de exploitatie. Ook zijn de afgeroomde middelen uit de reserve Verkeer en Vervoer in deze reserve gestort (conform Statenbesluit). Het saldo ad € 33,8 mln. is onderdeel van het weerstandsvermogen van de provincie. Hier staan geen bestuurlijke verplichtingen tegenover.

Saldireserve

De saldireserve wordt gevoed door de positieve rekeningresultaten en als algemeen dekkingsmiddel gebruikt. Op deze reserve staan diverse verplichtingen uit hoofde van de overgehevelde kredieten 2007 en de bestuursrapportages. In 2009 dienen de diverse projecten te worden afgerond. Sterke sturing hierop door het college is gewenst.

Reserve uitvoering collegeprogramma 2003-2007

Conform afspraak is deze reserve opgeheven.

Risicoreserve

Deze reserve is ingesteld om incidentele tegenvallers uit te dekken. De dotaties zijn verricht vanuit de algemene reserve (€ 6.4 mln.) en de saldireserve (ad € 12.6 mln.). Het saldo is onderdeel van het weerstandsvermogen van de provincie. Hier staan geen bestuurlijke verplichtingen tegenover.

Reserve stimuleringsfonds Drentse projecten

Deze reserve ad € 44,4 mln. (vorig jaar € 22,2 mln.) is in 2007 gevormd bij de voorjaarsnota 2007 PLUS en dient om gebiedsgerichte (co)financiering van relatief grote projecten mogelijk te maken. Wij hebben het college geadviseerd om voor deze reserve specifieke bestedingsregels te formuleren omtrent maximale doorlooptijd/doorschuiven van projecten en een vaste einddatum met (indien van toepassing) terugstorting van middelen in de algemene reserve.

Reserve beheer vaarweg Meppel-De Punt

Deze reserve nam sinds enige jaren toe door het doorschuiven van onderhoudswerkzaamheden. In 2007 en 2008 is de reserve (licht) afgenomen en bedraagt € 6,6 mln. (vorig jaar € 6,9 mln.) door hogere kosten dan begroot. Bij de voorjaarsnota 2008 zou deze reserve worden herijkt. Dit heeft plaatsgevonden. Periodieke actualisatie en monitoring van deze reserve blijft van groot belang.

Reserve beheer vaarwegen Zuid-Oost Drenthe

Conform afspraak is deze reserve opgeheven.

Reserve ontgrondingenheffing

Sinds enige jaren vinden slechts zeer geringe onttrekkingen plaats, zo ook in 2008. GS heeft aangegeven de reserve (ultimo 2008 € 0,6 mln.) in verband met wettelijke voorschriften te handhaven. Wij zijn van mening dat deze reserve kan worden opgeheven. Eventuele risico's voor schades kunnen worden gedekt uit algemene reserves (zoals ook bij het opheffen van de reserve bestuursdwang is besloten).

Reserve versterking economische structuur

In de jaarrekening is een goede toelichting opgenomen op de ontwikkelingen gedurende 2008 en op de toekomstige uitgaven. De reserve is toegenomen tot € 10,7 mln. (2007: € 2,5 mln.) in verband met toegekende projecten uit hoofde van Koers Noord of EFRO. Van de totale boekwaarde is derhalve € 8,4 mln. al vastgelegd/gecommitteerd.

Reserve Grondwaterheffing

De reserve Grondwaterheffing dient ter dekking van eventuele kosten en claims bij ontgroning en bedraagt ultimo 2008 € 0,7 mln. Gezien de geringe omvang van de uitgaven verdient het naar onze mening de sterke voorkeur om deze uitgaven in de begroting te verwerken in plaats van in een reserve.

Reserve investeringen verkeer en vervoer

Deze reserve is in 2008 toegenomen tot € 39 mln. ultimo 2008 (2007: € 33 mln.). Dit wordt veroorzaakt door het later gereedkomen van investeringsprojecten waardoor de afschrijvingslasten naar latere jaren verschuiven. De toelichting is beperkt. In de jaarrekening 2007 werd gesteld dat uitvoering van deze grootschalige projecten staat gepland voor 2008. Gezien de toegenomen boekwaarde ultimo 2008 is dit niet gerealiseerd. Kritische monitoring van deze reserve is en blijft van groot belang. In 2008 is deze reserve geactualiseerd en in de begroting 2009 is een bedrag van € 12 mln. afgeraamd.

Reserve btw Compensatiefonds

Conform afspraak is deze reserve opgeheven.

Overige aandachtspunten voorzieningen

Voorziening groot onderhoud provinciehuis

In het kader van de revitalisering van het provinciehuis is deze voorziening in 2006 nader beoordeeld. Hierbij is besloten om een deel van kosten van de geplande revitalisering ten laste van deze voorziening te brengen. Volgens de nieuwe planning zal bij afronding van de revitalisering de voorziening volledig benut zijn. Dan zal ook de nieuwe meerjaren onderhoudsplanning worden geactualiseerd. Dit zal naar verwachting in 2009/2010 zijn.

Voorziening kapitaalslasten kunstwerken

Conform afspraak is deze voorziening opgeheven.

Ook in andere balansposten zitten bijzonderheden

Uitkering provinciefonds

In de jaarrekening 2008 is geen vordering betreffende de uitkering van de behoedzaamheidsreserve verantwoord. Naar verwachting zal de behoedzaamheidsreserve lager uitvallen dan voorgaande jaren en per saldo een relatief geringe omvang hebben. Begin maart 2009 is gebleken dat de behoedzaamheidsreserve/integratieheffing deels zal worden uitgekeerd. Dit resulteert in een extra opbrengst van circa € 0,26 mln. voor de provincie Drenthe. Dit is gegeven het late moment van bekendmaking in onderling overleg niet meer aangepast in de jaarrekening 2008. Deze opbrengst is wel opgenomen in onze foutenevaluatie (hoofdstuk 2 van deze rapportage).

Opbrengst motorrijtuigenbelasting

Naar verwachting zal over het boekjaar 2008 voor het eerst een accountantsverklaring worden afgegeven over de volledigheid, juistheid en tijdigheid van de verantwoorde (en geïnde) opcenten per provincie. Op basis van de huidige landelijke systematiek bestaat mogelijk nog een onzekerheid ten aanzien van de in de jaarrekening 2008 verantwoorde opbrengst motorrijtuigenbelasting. Kwantificering van deze post is voor provincie Drenthe niet mogelijk. Aangezien sprake is van een landelijke systematiek en deze onzekerheid al diverse jaren bestaat, kunnen wij instemmen met de huidige verwerkingswijze.

Bijlagen

Bijlage A: Aard van de opdracht en accountantsverklaring

Opdracht

In overeenstemming met de door Provinciale Staten aan ons verstrekte opdracht, zoals vastgelegd in het door u opgestelde controleprotocol en geactualiseerde normenkader van 12 november 2008, hebben wij de jaarrekening 2008 van provincie Drenthe gecontroleerd.

De jaarrekening is de verantwoordelijkheid van het college van GS. Wij hebben van het college van GS een bevestiging bij de jaarrekening ontvangen. Het is onze verantwoordelijkheid een accountantsverklaring inzake deze jaarrekening te verstrekken op basis van onze accountantscontrole. Wij hebben de controleopdracht uitgevoerd in overeenstemming met in Nederland van toepassing zijnde Richtlijnen voor de Accountantscontrole.

Daarnaast zijn wij de verenigbaarheid met de jaarrekening nagegaan van de financiële en niet-financiële gegevens die bij de jaarrekening zijn gevoegd. Wij zijn daarbij in het bijzonder nagegaan of het Jaarverslag van het college verenigbaar is met de jaarrekening, zoals bedoeld in het Besluit Accountantscontrole Provincies en Gemeenten. Wij zijn verplicht in onze accountantsverklaring melding te maken van eventuele door ons geconstateerde tekortkomingen dienaangaande. Als gevolg van het toepassen van deelwaarnemingen en andere beperkingen die inherent zijn aan een controle, samen met de beperkingen die inherent zijn aan elke beheersingsmaatregel, bestaat een onvermijdbaar risico dat zelfs een onjuistheid van materieel belang onontdekt blijft. Wij hebben onze controle op dusdanige wijze ingericht dat wij redelijkerwijs kunnen verwachten dat materiële onjuistheden in de jaarrekening of de financiële administratie zijn ontdekt (daarbij inbegrepen materiële onjuistheden als gevolg van fraude, fouten en niet-naleving van wettelijke of andere voorschriften). Van ons onderzoek kan en mag echter niet worden verwacht dat het alle materiële onjuistheden, fraude, fouten of niet-naleving van wettelijke of andere voorschriften die zouden kunnen bestaan, aan het licht zal hebben gebracht.

Onze bevindingen rapporteren wij primair aan de betrokkenen, aan het management en het college. In dit verslag hebben wij op bestuurlijke hoofdlijnen onze voor PS belangrijkste bevindingen samengevat.

Soort accountantsverklaring

Onder voorbehoud dat de door het college opgestelde jaarrekening 2008 ongewijzigd wordt aangenomen door Provinciale Staten, hebben wij een goedkeurende accountantsverklaring afgegeven over de getrouwheid en de rechtmatigheid van de jaarrekening 2008. Deze verklaring is gedateerd 7 april 2009. In deze jaarrekening worden de volgende kengetallen getoond:

▪ Balanstotaal	€ 327,6 mln.
▪ Eigen vermogen	€ 217,9 mln.
▪ Nog te bestemmen resultaat	€ 21,2 mln.

De volledige tekst van onze accountantsverklaring is hierna opgenomen.

ACCOUNTANTSVERKLARING

Verklaring betreffende de jaarrekening

Wij hebben de jaarrekening 2008 van provincie Drenthe, bestaande uit de balans per 31 december 2008 en de programmarekening over 2008 met de toelichtingen, gecontroleerd.

Verantwoordelijkheid van het college van Gedeputeerde Staten

Het college van Gedeputeerde Staten van provincie Drenthe is verantwoordelijk voor het opmaken van de jaarrekening, alsmede voor het opstellen van het jaarverslag, beide in overeenstemming met het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten. Deze verantwoordelijkheid houdt onder meer in dat de jaarrekening zowel de baten en lasten als de activa en passiva getrouw dient weer te geven en dat de in de jaarrekening verantwoorde baten, lasten en balansmutaties rechtmatig tot stand zijn gekomen. Rechtmatige totstandkoming betekent in overeenstemming met de begroting en met de van toepassing zijnde wettelijke regelingen waaronder provinciale verordeningen. Deze verantwoordelijkheid omvat onder meer: het ontwerpen, invoeren en in stand houden van een intern beheersingssysteem relevant voor het opmaken van en getrouw weergeven in de jaarrekening van zowel de baten en lasten als de activa en passiva, zodanig dat deze geen afwijkingen van materieel belang als gevolg van fraude of fouten bevat en voor de naleving van de relevante wet- en regelgeving, het kiezen en toepassen van aanvaardbare grondslagen voor financiële verslaggeving en het maken van schattingen die onder de gegeven omstandigheden redelijk zijn.

Verantwoordelijkheid van de accountant

Onze verantwoordelijkheid is het geven van een oordeel over de jaarrekening op basis van onze controle, als bedoeld in artikel 217, tweede lid van de Provinciewet. Wij hebben onze controle verricht in overeenstemming met Nederlands recht, waaronder het Besluit accountantscontrole provincies en gemeenten en het door Provinciale Staten vastgestelde controleprotocol. Dienovereenkomstig zijn wij verplicht te voldoen aan de voor ons geldende gedragsnormen en zijn wij gehouden onze controle zodanig te plannen en uit te voeren dat een redelijke mate van zekerheid wordt verkregen dat de jaarrekening geen afwijkingen van materieel belang bevat. Een controle omvat het uitvoeren van werkzaamheden ter verkrijging van controle-informatie over de bedragen en de toelichtingen in de jaarrekening. De keuze van de uit te voeren werkzaamheden is afhankelijk van de professionele oordeelsvorming van de accountant, waaronder begrepen zijn beoordeling van de risico's van afwijkingen van materieel belang als gevolg van fraude of fouten. In die beoordeling neemt de accountant in aanmerking het voor het opmaken van en getrouw weergeven in de jaarrekening van zowel de baten en lasten als de activa en passiva, alsmede het voor de naleving van de wet- en regelgeving relevante interne beheersingssysteem, teneinde een verantwoorde keuze te kunnen maken van de controlewerkzaamheden die onder de gegeven omstandigheden adequaat zijn, maar die niet tot doel hebben een oordeel te geven over de effectiviteit van het interne beheersingssysteem van de provincie. Tevens omvat een controle onder meer een evaluatie van de aanvaardbaarheid van de toegepaste grondslagen voor financiële verslaggeving, van de redelijkheid van schattingen die het college van Gedeputeerde Staten van provincie Drenthe heeft gemaakt, en een evaluatie van het algehele beeld van de jaarrekening.

De bij onze controle toegepaste goedkeuringstolerantie bedraagt voor fouten 1% en voor onzekerheden 3% van de totale lasten. Deze goedkeuringstolerantie is conform door Provinciale Staten bij statenbesluit van 12 november 2008 vastgesteld.

Wij zijn van mening dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel.

Oordeel

Naar ons oordeel geeft de jaarrekening van provincie Drenthe een getrouw beeld van de grootte en de samenstelling van zowel de baten en lasten over 2008 als van de activa en passiva per 31 december 2008 in overeenstemming met het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten.

Voorts zijn wij van oordeel dat de in deze jaarrekening verantwoorde baten en lasten alsmede de balansmutaties rechtmatig tot stand zijn gekomen in overeenstemming met de begroting en met de van toepassing zijnde wettelijke regelingen waaronder provinciale verordeningen.

Verklaring betreffende andere wettelijke voorschriften en/of voorschriften van regelgevende instanties

Op grond van de wettelijke verplichting ingevolge artikel 217 lid 3 onder de Provinciewet melden wij dat het jaarverslag, voor zover wij dat kunnen beoordelen, verenigbaar is met de jaarrekening.

Controlebevindingen

Tijdens onze controlewerkzaamheden maken wij gebruik van de rapporterings- en goedkeuringstoleranties zoals opgenomen in het Besluit Accountantscontrole Provincies en Gemeenten voor de accountantscontrole op de jaarrekening en de interne controle van provincie Drenthe. Hierin is opgenomen dat de accountant een goedkeurende verklaring afgeeft indien de geconstateerde fouten minder zijn dan 1% en de onzekerheden minder zijn dan 3% van de totale lasten.

Impact op getrouwheidsoordeel

Tijdens onze controlewerkzaamheden resteren met uitzondering van de onderstaande twee tekortkomingen geen bevindingen meer. Deze zijn gecorrigeerd in de definitieve jaarrekening.

Tekortkomingen/fouten	
Hogere uitkering provinciefonds (behoedzaamheidsreserve)	€ 0,26 mln.
Onzekerheden	
Onzekerheid inzake rechtmatigheid van Europese programma's	P.M.

De geconstateerde tekortkomingen hebben per saldo een positief effect op het resultaat van € 0,26 mln. en blijven ruim onder onze tolerantie van 1% (€ 2,4 mln.). Wij hebben daarom voor het aspect getrouwheid een goedkeurende accountantsverklaring afgegeven.

Impact op rechtmatigheidsoordeel

In 2008 zijn de rechtmatigheidsonderzoeken uitgevoerd door de eigen organisatie. Op basis van deze onderzoeken en de door ons uitgevoerde werkzaamheden hebben wij geconstateerd dat de organisatie heeft gehandeld binnen het door de Staten gestelde normenkader en de wettelijke regels.

Tekortkomingen/fouten	
Hierboven opgenomen getrouwheidstekortkomingen zijn ook (ongesaldeerd) als rechtmatigheidstekortkomingen aan te merken	€ 0,26 mln.
Onzekerheden	
Geen	

De tekortkomingen en onzekerheden blijven zowel bij getrouwheid als rechtmatigheid ruim onder de maximale grens van 1% (€ 2,4 mln.). Om deze reden heeft dit geen consequenties voor de oordeelparagraaf van onze accountantsverklaring en hebben wij een goedkeurende accountantsverklaring afgegeven op het aspect rechtmatigheid.

Bijlage B: Single information, Single audit

Wij hebben in onze controle specifieke werkzaamheden verricht om een oordeel te kunnen geven over de getrouwheid en rechtmatigheid van de financiële verantwoordingsinformatie in de bijlage inzake SiSa bij de jaarrekening 2009 van de provincie Drenthe. Onze werkzaamheden hebben gevarieerd tussen het beoordelen van de interne beheersing en het uitvoeren van detailcontroles. In de bijlage bij de jaarrekening zijn twee typen indicatoren opgenomen:

1. Indicatoren (bedragen en andere kwantitatieve gegevens, veelal prestatie-indicatoren), die van invloed zijn op de financiële vaststelling;
2. Indicatoren, zonder invloed op de financiële vaststelling.

Voor de eerste indicator geldt dat er een relatie is tussen de jaarrekening en de bijlage. Wel kunnen er verschillen ontstaan tussen bijlage en jaarrekening (bijvoorbeeld kasstelsel ten opzichte van baten- en lastenstelsel), omdat voor de indicatoren in de bijlage de wet- en regelgeving per specifieke uitkering leidend is. Wij hebben op deze indicatoren een reguliere rechtmatigheid-controle uitgevoerd en indien specifiek gevraagd is, de deugdelijke totstandkoming van de indicator beoordeeld. De tweede indicator heeft normaliter geen directe relatie met de gemeentelijke jaarrekening. Deze indicatoren zijn noodzakelijk voor het departementale jaarverslag. Bij deze indicatoren hebben wij alleen de deugdelijke totstandkoming van de indicator beoordeeld.

Voor de bevindingen uit onze controle gelden op grond van het Besluit Accountantscontrole Provincies en Gemeenten (BAPG) zwaardere rapportagetoleranties dan voor andere onderdelen van de reguliere jaarrekening.

In dit verslag van bevindingen hebben wij per specifieke uitkering fouten en onzekerheden boven een vastgestelde financiële grens opgenomen voor zover deze niet door de provincie zijn gecorrigeerd. De financiële grens is afhankelijk gesteld van de omvangsbasis van de regeling. De omvangsbasis wordt gebaseerd op de gevraagde indicator. Bij een gevraagde indicator van "bestedingen gedurende het jaar" wordt de omvangsbasis bijvoorbeeld gevormd door de bestedingen in de regeling. De financiële grens is per specifieke uitkering:

- € 10.000 indien de omvangsbasis kleiner dan of gelijk is aan € 100.000;
- 10% indien de omvangsbasis groter dan € 100.000 en kleiner dan of gelijk aan € 1.000.000 is;
- € 100.000 indien de omvangsbasis groter dan € 1.000.000 is.

De rapporteringtolerantie heeft geen consequenties voor de omvang en aard van de controle van specifieke uitkeringen. Het gaat alleen om het rapporteren van de waargenomen fouten en onzekerheden voortkomende uit de accountantscontrole.

Op basis van de nota verwachtingen accountantscontrole uitgegeven door het Ministerie van Binnenlandse Zaken rapporteren wij middels volgende voorgeschreven tabel de geconstateerde fouten of onzekerheden per regeling:

	Specifieke uitkering of overig	Fout of onzekerheid	Financiële omvang in euro's	Toelichting fout/onzekerheid
10A	Geldstroom Beeldende Kunst en Vormgeving 2005 - 2008	Geen	Nvt	Nvt
11A	Actieplan Cultuurbereik 2005 – 2008	Geen	Nvt	Nvt
12	Versterking cultuureducatie in het primair onderwijs 2005 – 2007	Geen	Nvt	Nvt
17A	Uitkering Marsrouteplannen	Geen	Nvt	Nvt
22A	Bodemsanering	Geen	Nvt	Nvt
23A	Externe veiligheid	Geen	Nvt	Nvt
32	RijksCofinancieringsregeling INTERREG	Geen	Nvt	Nvt
37A	Besluit Locatiegebonden subsidies 2005	Geen	Nvt	Nvt
43D	Investering Stedelijke Vernieuwing	Geen	Nvt	Nvt
49A	Brede doeluitkering verkeer en vervoer	Geen	Nvt	Nvt
61	Doeluitkering jeugdzorg (Bureau Jeugdzorg + Zorgkosten Jeugdzorg)	Onzekerheid	PM	Zie hieronder bij Jeugdzorg
62	Rijkssubsidiereregeling Jeugdzorg	Geen	Nvt	Nvt

Actieplan cultuurbereik 2005 – 2008

Op basis van ontvangen correspondentie blijkt dat de periode voor het vaststellen van de toegekende subsidies aan gemeenten en/of instellingen definitief vast te stellen is verlengd tot 1 januari 2010.

Externe veiligheid

De indicator inzake het vast personeel is naar aanleiding van een nader toelichting van BZK juist aangepast en opgenomen in de SiSa-bijlage.

Brede doeluitkering verkeer en vervoer

In het kader van de controle van deze regeling is vooral het "bestedingenbegrip" van belang. De toepassing van het bestedingbegrip is naar onze mening toereikend toegepast. Zoals wij vorig jaar aan u hebben gerapporteerd, is het concessiebeheer verbeterd. Bij een aantal concessies heeft de afrekening van 2007 nog niet plaatsgevonden. Dit wordt veroorzaakt door het laat beschikbaar komen of ontbreken van noodzakelijke informatie.

Jeugdzorg

Uit onze uitgevoerde controle blijkt dat nog niet alle instellingen over 2007 voldoen aan de formele vereisten. Dit heeft voornamelijk betrekking op Bureau Jeugdzorg. De accountant van BJZ heeft geen verklaring inzake rechtmatigheid afgegeven, daarnaast heeft de provincie zelf niet beoordeeld of de instelling rechtmatig heeft gehandeld. Dit dient met prioriteit te worden opgepakt. Vooralsnog hebben wij dit als een onzekerheid aangemerkt.

Belangrijke overige inhoudelijke aandachtspunten bij de vaststelling van de subsidies 2007 betreffen de aanwezigheid van een geldige indicatiestelling voor verleende zorg bij instellingen en de volledigheid van de aan- en afmeldingen LBIO. Dit wordt hoofdzakelijk veroorzaakt door de onduidelijkheid die er de afgelopen jaren was over de geldende wet- en regelgeving en de rechtmatigeisen die zijn gesteld aan de besteding van de subsidie en waaraan door de accountants van de instellingen dient te worden getoetst.

Op basis hiervan bestaat onzekerheid ten aanzien van de rechtmatigheid van geleverde zorg bij jeugdzorginstellingen.

De opgenomen aantallen inzake de indicatoren Bureau Jeugdzorg betreffen het jaar 2007. Op basis van de correspondentie tussen het Ministerie van Jeugd en Gezin en de provincie is dit naar onze mening juist.

De juistheid van de in de SiSa-bijlage opgenomen aan- en afmeldingen LBIO is door ons niet vast te stellen, aangezien geen betrouwbare verantwoording hierover kan worden afgelegd. Hiermee wijkt Drenthe niet af van het landelijke beeld. Daarnaast heeft Drenthe de aantallen van 2006 verantwoord conform de omschrijving zoals opgenomen in de SiSa-bijlage bij deze indicator.